

طرز تعلیم و تزیین در زبان دیگران

اصول تعلیم در چین (۱)

نگارش آقای عبدالرحمن فرامرزی

ما قصد داریم که نمونه از معارف و طرز تعلیم و تربیت بعضی از ملل را بطور مسلسل در شماره‌های مجله تعلیم و تربیت بنگاریم و نظر بفرایندی که اصول تعلیم در چین دارد از آن کشور شروع میکنیم: طریقه تعلیم در چین تقیید صرف و بیروی محض از قدما می باشد زیرا چینیان بی اندازه قدامت خود را بزرگ می دانند، اساس تحصیل در آنجا عبارت است از آموختن لغت قدیم چینی و یاد گرفتن انشاء بسبب قدامت، و برای اینکه خوانندگان محترم بزرگت این محصل چینی خوب بی برونند سزاوار است چند سطر را جمع بلفظ قدیم چینی بنگاریم.

واضح است که خط ما با عربی یا یکی از زبانهای اروپائی عبارت از مجموعه اشاراتی است که اصواتی را نشان میدهد و آن اشارات حروف هجا میباشند که از آنها مقاطع و جملهها تشکیل میشود، ولی خط چینی عبارت از صورتهائی است که هر صورت يك معنی یا يك فکر را میرساند و بنا بر این خط چینی جزء خطوط معروف بصوتی نیست، بلکه معنوی و فکری میباشد. باینجهت بهمان اندازه که فکر و معنی موجود است صورت و علامت موجود است. این صورتهای یا علامات شباهت بارقام حساب دارند که از هر يك از آنها بجز در بدین معنی مخصوصی فهمیده میشود.

عدد این علامات باجماع اهل اطلاع به ۲۵۰۰۰ بالغ می شود و این غیر از آنها نیست که متروک شده و یا مترادف و یا غیر مستعمل است و اگر صورتهائی که باختلاف تلفظ معانیشان اختلاف پیدا می کنند حساب نمائیم به (۲۶۰۰۰۰) صورت می رسد. هر گاه بخاطر بیاباوری که همانگونه که ما حرف هجا را حفظ میکنیم باید این علامات را حفظ نمود بزرگت این محصل چینی بی خواهیم برد، ولو اینکه علامات غیر مستقل را حساب نکنیم. لیکن امروز تقریباً بیش از پنجهزار علامت متداول نیست و این پنجهزار علامت عبارت از حروفی است که در کتاب مقدس ایشان بکار رفته است. این کتب را باید يك محصل چینی از بر کرده و بهمان سبب انشاء یاد بگیرد. طریقه نوشتن در لغت چینی بسیار سخت است. زیرا شش نوع خط که هیچ شباهت با یکدیگر ندارند در آن لغت موجود است و محصل باید تمام با بیشتر آنها را یاد بگیرد، و از آن بدتر این است که بین زبان کتابت و زبان تکلم امروزی هیچ ارتباطی نیست و زبان کتابت برای يك محصل چینی مثل زبان اوستا و فرس قدیم یا یه‌اوی برای يك محصل ایرانی است. در زبان چینی نمیتوان فهمید که این فعل متلاً معلوم است یا مجهول، گذشته است یا آتیته، و نیز نمی توان دانست که این اسم مذکر است یا مؤنث، جمع است یا مفرد، فاعل است یا مفعول، و فقط باید بحسب موقع علامت در بین سایر علامات یا از روی تلفظ

از قبیل مد، غنه، ادغام، و غیره شناخت و این سادگی نحو و صرف بی اندازه فرا گرفتن زبان چینی را سخت کرده است.

يك نویسندهٔ چینی نمیتواند سبک رسائی را دارا گردد مگر بعد از اینکه يك عمر صرف کرده و زحمات خارج از حد تصور متحمل گردد.

اکنون باید دانست که سبک رساء یا باصطلاح اهل ادب «انشاء بلیغ» چیست؟ «انشاء بلیغ» مثل بیشتر اشعار امروزی ما آن است که کلمات پیشینیان را هر يك از جایی جمع آوری کرده و بتقاید ایشان بهم ترکیب دهد.

خلاصه زبان تحصیل در چین زبان مرده است که هیچ شباهت بزبان تکلم ندارد و يك محصل چینی که باین طریق درس می خواند شباهت نامی بصفحهٔ گرامافون دارد که الفاظی را بدون فهمیدن معانی آنها تکرار میکند.

ادبیات چینی

از سطور فوق معلوم شد که اصول تعلیم در چین فقط روی پایهٔ ادبی گذاشته شده و ادبیات آن کشور نیز عبارت از همان کتب مقدسه است.

این کتب مقدسه با زبانی ادبی و بلیغ نگاشته شده و مجموع آنها نیز بیش از مجموع قرآن مجید نیست و اغلب آنها فصولی است که در آداب معاشرت و حسن رفتار و معاملهٔ مردم با یکدیگر میباید و بقلم کنفوسیوس فیلسوف معروف چینی و شاگردانش نوشته شده و همین کتب اساس دیانت امروزی چین است.

در چینی که مذهب «تاوی»^۱ مطابق عقل و حکمت در مسائل فلسفی گفتگو می کند دیانت کنفوسیوس مشغول نقشه کشی در آداب اجتماع و سیاست و معاشرت افراد مردم با یکدیگر است. علت پیشرفت مذهب کنفوسیوس این است که در کلیهٔ چین اساس تعلیم قرار گرفته است.

کار محصل در مدرسه

کار محصل در مدرسه منحصر باین است که هزارها علامت که در خواندن و نوشتن بکار می رود بیاموزد و گذشته از این مجبور است که کتب مقدسهٔ نه گانه را باقوال مختلفهٔ مفسرین ازبر کرده و همه را تجزیه و ترکیب نماید و مقصود از این همه زحمت این است که بتواند سبک انشاء قدیم چیز بنویسد.

خواندن

چندین سال از عمر يك محصل صرف آموختن علاماتی میشود که کلمات شش کتاب را تشکیل میدهند. سومین این کتب بعات اینکه دارای هزار علامت است الفیه نام دارد. در این کتاب دو علامت که از حیث شکل و معنی بهم شباهت داشته باشند وجود ندارد و تماماً مطابق وزن و قافیه ترتیب داده شده اند. وقتی که يك محصل این کتاب را یاد گرفت علامت بسیاری از زبان تحصیلی را فرا گرفته است ولی یاد گرفتن آن بر مراتب سخت تر از آموختن يك زبان خارجی است.

درست است که يك محصل چینی در أثناء تحصیل به بسیاری از بندها و حکمتها بر میخورد اما این فایده در مقابل زحمت و مشقتی که باید متحمل شود هیچ نیست.

همانگونه که محصل در مدارس اولیه مجبور است طوطی وار آیات کتب مقدسه را حفظ

۱ - نسبت به «تاو» حکیم چینی است که بسال ۶۰۴ قبل از مسیح متولد گردیده است.

نماید تاچار است علامات و حروف را نیز حفظ کند و هرگاه کثرت علامات چینی و عدم شباهت آنها را بیکدیگر در نظر بیاوریم میدانیم يك محصل باید مشقتهائی را تحمل کند که تحصیل يك زبان خارجی نسبت بآن بیازی اطفال مینماید .

مدار امتحان رسمی در چین بر حسن خط و تقاید صرف از قدامت .

بعد از تحصیلات اولیه دوره ابتدائی شروع میشود . این دو دوره کاملاً بهم شباهت دارند و در هر دوی آنها ارتباطی بین کتابت و قرائت موجود نیست زیرا علاماتی را که باید شاگرد در خواندن و نوشتن بکار برد هیچ مساعدتی بخواندن او نمیکند و کمتر اتفاق می افتد که يك محصل آنچه را میخواند یا مینویسد بفهمد مگر بعد از اینکه بدرجه انشاء و تحریر برسد .

تحصیلات عالیہ

تحصیلات عالیہ در چین منحصر است بحفظ کتب مقدسه نه گانه و آموختن تفاسیر و حواشی آنها . در این وقت محصل مجبور است کاملاً معنی آنها را فهمیده و بتواند بهمان سبک تحریر کند . مدت تحصیلات عالیہ محدود نیست و هنگام فراغ از آن کامیابی در امتحان رسمی دولتی است و پس از اینکه از عهده این امتحان برآمد بیکى از مناصب دولتی مفتخر میگردد .

بسا دیده می شود که اشخاصی ایام طفلی و جوانی را صرف کرده به پیری رسیده و باخذ تصدیقنامه رسمی نائل نگردیده اند ، شگفت آمیز تر این است که بعضی اشخاص خودشان پیر شده و نوبت باولاد و نوادگان شان رسیده و آخر الامر همه مرده و بمقصود نرسیده اند .

جناب آقای میرزا عبد العظیم خان نمونه شیرینی از این امتحان رادر یکی از مجلدات کتاب فرائدالادب نوشته اند که اگر در دسترس همه نبود سزاوار بود که در اینجا نقل شود

انشاء

محصل چینی نمی تواند تنها بحفظ الفاظ و کلمات کتب مقدسه اکتفا کند ، بلکه باید بدقت آنها را خوانده و تجزیه و ترکیب نماید تا بتواند بطرز آنها انشاء کند . محصلی که باین درجه رسید سخت ترین اقسام امتحان را از عهده برآمده و در نظر چینیان از حیث دانش و معرفت بحدی رسیده است که عقل بشر نمیتواند از آن تجاوز کند .

مدارس

مدارس مقدماتی که بر حسب پروگرام مذکور تدریس مینمایند در تمام نقاط و دهات چین موجود است و اشخاص خوش سیرت نیک نفسی آنها را تاسیس کرده و مخارج آنها را می بردارند . معلمین این مدارس اشخاصی میباشدند که تصدیق مدارس عالیہ یا یائین تر را در دست دارند ولی نتوانسته اند کاری در دوائر دولتی پیدا کنند . اغلب این مدارس عبارت مخصوصی ندارند ممکن است در يك پرستشگاه یا خم يك کوچه که سقف آن آسمان باشد فراز گرفته باشند . مدت تحصیل عبارت است از تمام ایام سال و هیچگونه تعطیل و تفریحی در کار نیست . بازی و ورزش بدنی از برای محصلین منتهای تنگ و عار است .

با اینکه مخارج تحصیل در این مدارس بسیار کم است چینیان توجهی بآن ندارند ، زیرا انتقال از آن مدارس بمدارس بالاتر و آخر الامر از عهده امتحان عالی برآمدن و در دوائر دولتی پذیرفته شدن بنظرشان بعید بلکه محال مینماید .

خلاصه طرز تعلیم در چین از بدترین طرزها نیست که تاریخ نشان میدهد و خسارت‌هایی که از این حیث بمملکت باستانی چین میرسد نگفتنی است. بیشتر اشخاصی که خود را برای تحصیل حاضر میکنند بجهت طرز تعلیم آنجا عمر گرانهای خود را بیهوده از دست داده و آمال و آرزوهای خود را بجا نماندند. تحصیل کرده چینی جز ببرد مشاغل دولتی نمیخورد و اگر کاری در دوا بر پیدا نکرد مجبور است معلمی اختیار کند و با بنوا سطره معامی در چین شغلی پست و بی فایده و معلم گرسنه و بیچاره است. قبل از اینکه مقاله خود را خاتمه دهم باید بیک راد مرد چینی که دامن همت بکمر زده و برای تغییر این طرز مشتموم و بیداری مات خود فداکاری میکند اشاره کنم. این راد مرد شخصی است معروف به «مسترین» که در خارج چین (در آمریکا یا انگلستان) تحصیل کرده و خط جدیدی برای زبان چینی اختراع نموده که مثل حروف دیگران مختصر و آسان است و در مدت کمی میتوان فرا گرفت. این خط نخست در بین کارگران چینی که ایام جنگ بین المللی بطریق مزدوری پشت سر سیاهیان متفقین کار میکردند رواج یافت و بعد از اینکه جنگ تمام شد و کارگران مزبور بوطن خود برگشتند آنرا رواج دادند. اما چینیان که معتقد بودند کسیکه میخواهد بنویسد و بخواند لافل باید چهل یا پنجاه سال عمر صرف کند کسانی را که در عرض دوسه ماه خواندن و نوشتن میاموزند تکفیر کردند و جنگ بین طرفداران خط جدید و قدیم در گرفت و هنوز هم این جنگ ادامه دارد و هر چه کهنه پرستان در کهنه پرستی و تکفیر متجددین بیشتر یا فشاری میکنند نشاط و همت طرفداران مکتب مسترین زیادتر میشود.

مطبوعات جدید معارفی

۱ - رساله دانشکده معقول و منقول

دانشکده معقول و منقول از آغاز سال ۱۳۱۴ طبع و نشر رسائلی اقدام کرده است که حاوی قوانین و نظامنامهها و دستورات مربوط به آن دانشکده و خطابهائی که از جانب ارباب فضل در دانشکده مزبور ایراد می شود و نشر افکار دانشمندان و استادانی که در آنجا بتعلیم علوم اسلامی مشغولند خواهد بود. علاوه بر این جمله در هر رساله نمونه ای از نقاشیها و تصاویر و خطوط و پشت جلد های نفیسی که در کتابخانه این دانشکده موجود است طبع خواهد شد. عدد اول رسائل دانشکده معقول و منقول در فروردین ماه گذشته با سبک بسیار نفیسی بسه زبان فارسی و عربی و فرانسه در ۶۶ صفحه انتشار یافته است.

۲ - سالنامه دبیرستان تجارت

دبیرستان تجارت که در سال ۱۳۰۴ تاسیس یافت و از سال ۱۳۰۶ بوزارت معارف منتقل شده و در سالهای اخیر باصلاح و تکمیل آن توجه مخصوص شده است در آغاز سال جدید که سال دهم تاسیس آنست گزارش یکساله خود را بصورت سالنامه زیبایی در ۸۵ صفحه با تصاویر متعدد منتشر ساخته است. مطالب این سالنامه بقراردیلت: مقدمه - تاسیس دبیرستان تجارت - تاریخچه دبیرستان تجارت - اساسنامه و دستور دبیرستان - توضیحات راجع بدبیرستان - اساسنامه شرکت سهامی محصلین تجارت - احصائیه دبیرستان تجارت.

طبع و نشر سالنامهها بهترین وسیله معرفی خدماتی است که دبیرستانها در مدت سال انجام می دهند و از روی آنها می توان بترقیاتی که همه ساله در امور معارفی مملکت پدید می آید بی برد.